

Jaarverslag 2019

Werkgroep Behoud de Peel

Wat doet Werkgroep Behoud de Peel?

Wij sturen u ons jaarverslag omdat u blijk gaf van uw belangstelling voor dit schitterende natuurgebied. Alles over onze doelstellingen, ons werk en ons werkgebied is op onze website www.wbdp.nl te vinden.

Werkgroep Behoud de Peel (WBdP) is een onafhankelijke stichting, met als doelstelling het behoud en herstel van het Peelgebied als een hoogveen(achtig) landschap, met de daaraan verbonden historische waarden en natuurkwaliteiten.

Voor het behoud en herstel van de Peelgebieden is de Werkgroep al 41 jaar strijdvaardig.

In de eerste jaren na de oprichting in 1978 werd alles in het werk gesteld om verdere afgraving en ontginning van de Peel te voorkomen. Zo werden de Deurnese Peel en het Grauwveen een beschermd natuurmonument.

Toen deze gevaren waren afgewend, werd gestart met beheerswerk in de Peel: dammen bouwen en bomen zagen, om de Peel weer natter te krijgen en om het open hoogveenlandschap te behouden.

Al snel daarna werd ook aandacht besteed aan bestrijding van allerlei bedreigingen van buitenaf, zoals ontwatering, uitstoot van ammoniak (stikstof) en aantasting van het open landschap rond de Peel. Helaas spelen deze bedreigingen nog steeds en moeten we op dit vlak nog steeds actief blijven om, met procedures en door middel van lobbywerk, het overheidsbeleid veranderd te krijgen.

WBdP neemt samen met andere partijen deel aan het opstellen/uitvoeren van plannen voor een betere inrichting van de Peelreservaten, plus van een zone daar omheen. Ons hoofdoel daarbij is om de Peel minder kwetsbaar te maken voor negatieve beïnvloeding van buitenaf.

Het werk van WBdP concentreert zich op de negen gemeenten met (of grenzend aan) Peelreservaten: Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Horst aan de Maas, Leudal, Nederweert, Peel en Maas, Someren en Venray.

WBdP werkt vaak samen met de Brabantse Milieufederatie en met de Natuur- en Milieufederatie Limburg. Daarnaast is er regelmatig overleg met onder andere Staatsbosbeheer, de provincies Limburg en N.-Brabant, waterschap Aa en Maas en waterschap Limburg.

2019 was het jaar van de 'stikstofcrisis'. Die crisis brak uit nadat de Raad van State (RvS) de eerste beroepen van WBdP tegen vergunningen met het Programma Aanpak Stikstof (PAS) gegrond had verklaard. Het PAS werd vernietigd. Vergunningen voor toenames van stikstofdepositie konden niet meer worden verleend. Zelfs de woningbouw, met slechts een minieme bijdrage, werd 'op slot' gezet.

Van diverse politici en organisaties hoorden we dat er geen stikstofprobleem is, dat het een juridisch probleem is, dat het buitenland de oorzaak is, dat het vliegverkeer het probleem is, dat de cijfers van het RIVM niet kloppen, dat er teveel natuur is aangewezen, etc. Kortom: ongeveer hetzelfde als wat we de afgelopen bijna veertig jaar dat onze stikstofacties al duren, steeds voorbij zagen komen. Plus natuurlijk de boerenprotesten die uitgebreid werden belicht (en beloond). We zullen hier verder niet over uitwiden, omdat het in de media uitvoerig aan de orde is geweest.

De crisis is naar onze mening te wijten aan het feit dat de overheid al die jaren de noodzakelijke maatregelen voor zich uit heeft geschoven.

Kort na de uitspraak werd een stikstofadviescommissie ingesteld, de 'commissie Remkes'. WBdP schreef aan die commissie een brief met daarin een opzet voor hoe een echte stikstofaanpak er volgens ons uit dient te zien. Samengevat: garandeer per regio een forse emissievermindering, dan zit Nederland niet meer 'op slot'.

Zie: <https://tinyurl.com/uotom2r>

WBdP pleit voor een integrale aanpak. Dit is verder uitgewerkt in de brief van Mobilisation for the environment, die WBdP mee heeft opgesteld en ondertekend. Zie:

<https://tinyurl.com/txu2mvc>

In 2019 resulteerde de PAS-uitspraak in veel commotie, maar maatregelen hebben we dit jaar nog nauwelijks gezien. De maximumsnelheid wordt verlaagd (alleen overdag) en de samenstelling van veevoer wordt bekeken. Verder heeft de overheid aangekondigd dat er in de nabijheid van Natura2000-gebieden veehouderijbedrijven gesaneerd zullen worden, enkel op vrijwillige basis. Dit is wel erg mager. Er zal heel wat meer moeten gebeuren om de vergunningverlening weer mogelijk te maken!

Commotie na PAS-uitspraak

Zie onze site www.wbdp.nl voor meer en recenter nieuws over (het gebrek aan) stikstofmaatregelen en andere actuele zaken rond de Peel.

© doorzon bv/gerrit de jager

Als u een mailadres opgeeft aan info@wbdp.nl sturen wij u regelmatig onze digitale Nieuwsbrief over de bescherming van de Peel.

U kunt daar ook melden dat u dit verslag voortaan digitaal wilt; dat spaart papier en kosten.

Onze PAS-beroepen gegrond verklaard!

In ons vorig jaarverslag eindigden we ons bericht over het Programma Aanpak Stikstof met een verslag van het Arrest van het Europese Hof van justitie en berichtten we dat de Raad van State nu definitief uitspraak zou gaan doen in onze zes PAS-beroepen. Die uitspraak kwam op 29-5-2019. De RvS oordeelde dat Nederland met het PAS niet voldoet aan de Europese Habitatrichtlijn. Met andere woorden: **het PAS werd vernietigd!** De RvS nam het Arrest van het Europese Hof zo goed als volledig over.

DE TWEE BELANGRIJKSTE PUNTEN

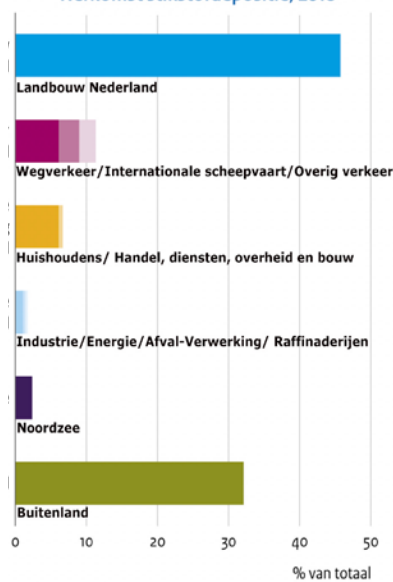
1) Het effect van maatregelen die worden getroffen in het kader van een programma, of het effect van autonome maatregelen, mag alleen betrokken worden bij de beoordeling, indien het effect van die maatregelen al vast staat.

Daar werd in het PAS absoluut niet aan voldaan. In het PAS werd juist vooruitgelopen op allerlei maatregelen en autonome ontwikkelingen, die nog niet uitgevoerd waren en/of waarvan het effect nog niet vast stond.

2) Maatregelen die toch al verplicht zijn voor de instandhouding van de habitats, of om te voorkomen dat de habitats verslechteren, mogen niet worden betrokken in de beoordeling van de vergunningverlening.

Het eerste punt is in de berichten die in de media over de PAS-uitspraak zijn verschenen vaak belicht. Het tweede punt is echter zeker zo belangrijk. Het komt er op neer dat de RvS van oordeel is dat volgens artikel 6, lid 1 en 2 van de Europese Habitatrichtlijn de lidstaat verplicht is om maatregelen te treffen die er voor zorgen dat de habitats niet achteruitgaan en zo nodig ook worden hersteld. Volgens de RvS zijn bij een zwaar met stikstof overbelast gebied, zoals de Peel, de meeste maatregelen die waren opgenomen in het PAS daarom toch al verplicht en konden deze maatregelen niet tegelijkertijd worden gebruikt om toenames van stikstofdepositie te vergunnen. Dit zal alleen maar kunnen wanneer eerst 'de staat van instandhouding van de natuurwaarden in een Natura 2000-gebied is gewaarborgd'!

Herkomst stikstofdepositie, 2018

Bron: RIVM 2019

ANTON DINGEMAN Pieter Geenen

Trouw 14 juni 2019

VERDERE GEVOLGEN VAN DE UITSPRAAK

Volgens de RvS kunnen er geen rechten ontleend worden aan de stikstoftoenames die door de overheid i.h.k.v. het PAS zonder een vergunning werden toegestaan: de meldingen tussen 0,05 en 1 mol/ha/j en de toenames onder de drempelwaarde van 0.05 mol/ha/j. Deze uitbreidingen zijn nu dus alsnog vergunningplichtig. De overheid lijkt van plan te zijn om deze toenames te gaan legaliseren. Dat zal echter alleen maar mogelijk zijn als er maatregelen tegenover worden gesteld die minstens zoveel stikstofafname bewerkstelligen als de toenames die in dit kader onder het PAS mogelijk zijn gemaakt. En eigenlijk kan dat niet eens, want zoals hierboven beschreven mag er geen rekening gehouden worden met maatregelen die toch al vereist zijn.

Het feit dat het PAS niet voldoet om toestemming voor verslechteringen te verlenen, doet volgens de RvS 'niets af aan het belang dat gemoeid is met het treffen van maatregelen voor het behoud, herstel of het voorkomen van achteruitgang van natuurwaarden. Dergelijke maatregelen moeten worden getroffen ter uitvoering van artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrichtlijn.'

De overheid zal er dus niet aan ontkomen om snel met een plan te komen dat, in tegenstelling tot het PAS, wél tot een substantiële stikstofreductie leidt!

De RvS stelt dat vergunningen die reeds onherroepelijk zijn in stand zullen blijven. Juridisch gezien klopt dat wellicht wel (hoewel de wet een intrekingsmogelijkheid biedt onder bijzondere omstandigheden). In de praktijk zal dat echter toch anders

Zeldzame hoogveenplanten zoals deze lavendelheide groeien langzaam. Bij een overmaat aan stikstof worden ze verdrongen door algemene, snel groeiende soorten, zoals gras, berken, varens, bramen, en brandnetels. Ook raakt de bodemchemie verstoord. Elementen als kalium, magnesium en aluminium spoelen uit. De vegetatie (en indirect ook de fauna) krijgt een gebrek aan noodzakelijke mineralen. Het giftige aluminium komt in planten en dieren terecht.

lees verder op pagina 6

liggen, gezien het feit dat de RvS benadrukt dat de Habitatrichtlijn het verplicht om maatregelen te treffen om de instandhouding (en bij de Peel ook verbetering) van de natuurwaarden te waarborgen. Om dat te bereiken zal er een substantiële vermindering van de stikstofneerslag vereist zijn. En dat kan natuurlijk niet door de huidige situatie te handhaven.

In de PAS-uitspraak schrijft de RvS dat behalve de stikstofdepositie ook de verdroging in de Peel een knelpunt vormt voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding.

We hopen daarom dat de uitspraak er aan bij zal dragen dat de overheid op het vlak van de nood-

Geen 'Aanpak' in het PAS

Dat er met het PAS bijzonder weinig stikstofreductie zou worden bereikt, bleek al uit het programma zelf: in 2030 zou zo'n 20% reductie worden bereikt. Dat percentage bleek echter vnl. op aannames te berusten m.b.t. de autonome ontwikkeling (het buitenland zal waarschijnlijk ....., de industrie zal ....., het verkeer zal .....). Met de echte PAS-maatregelen (extra emissie-arme technieken in de veehouderij) zou een emissiereductie van 10 miljoen kg/j worden bereikt. Afgezet tegen de actuele emissie van 128 miljoen kg/j was dat nog geen 8%. Minus de 'ontwikkelingsruimte' die i.h.k.v. het PAS werd uitgedeeld, bleef er minder dan 4% reductie over. Dat is bijna niks, vergeleken met de enorme overbelasting op de natuur. In bijv. de Peel hebben we te maken met een overbelasting van zo'n 300%.

Daar komt nog bij dat in het PAS werd aangenomen dat de veestapel regionaal niet zou groeien, plus dat alle technieken 100% werken. Dus in de praktijk wordt die toch al schamele 4% reductie niet eens gehaald. Niks meer dan logisch dus dat uit de metingen blijkt dat er de afgelopen jaren geen afname heeft plaatsgevonden.

Met het PAS werden alle uitbreidingen die gedaan waren zonder de vereiste natuurvergunning gelegaliseerd t/m 2014. Zo'n enorme legalisatieslag is o.i. alleen geoorloofd als er desondanks een substantiële reductie wordt bereikt. Dat was dus absoluut niet het geval. De 'Aanpak' in het PAS werd absoluut niet waargemaakt, terwijl de overheid dit continu wel suggereerde.

zakelijke vernatting eindelijk eens echte stappen zal gaan zetten.

Behalve stikstofreductie is ook verbetering van de waterhuishouding heel dringend nodig, niet alleen voor de Peel maar voor veel meer natuurgebieden. In droge jaren zakt de waterstand steeds te ver weg. In de Peel komt de hoogveenregeneratie daardoor telkens niet op gang. Net als bij de stikstof is ook dit deels een gevolg van de landbouw rondom de Peel. In een brede zone (minstens 2 km) rondom de Peel zal de waterstand verhoogd dienen te worden, door aankoop van meer landbouwgronden en omzetting in natuur en/of door vernatting van blijvende landbouwgronden. Ondermeer zal dit betekenen dat het beregenen uit grondwater rondom de Peel beperkt zal moeten worden.

AANTAL GEWONNEN ZAKEN

Na de hierboven beschreven uitspraak van de RvS in onze eerste zes beroepen heeft de RvS en ook de rechtbank Limburg nog in meerdere van onze beroepen uitspraak gedaan. Vanwege de eerste uitspraak werd dat zonder zitting afgedaan. In totaal werden in dit jaar 51 van onze beroepen tegen PAS-vergunningen gegrond verklaard. 39 van die beroepen waren aangespannen tegen vergunningen van G.S. van Limburg; 12 tegen beroepen van G.S. van N.-Brabant. Dat we in Brabant minder beroepen hadden, kwam omdat die provincie een strenger beleid voerde. Rond de Peel werden door Brabant slechts weinig vergunningen verleend.

HANDHAVINGSVERZOEK

We hadden aanwijzingen dat een bedrijf waarvan de PAS-vergunning door onze beroepen was vernietigd de uitbreiding al gerealiseerd had. Daarom hebben we provincie Limburg om handhaving gevraagd. (In 2020 hebben we dat bij meerdere gevallen gedaan.) We hebben daarbij aangegeven dat de kwestie wat ons betreft opgelost kan worden door een nieuwe vergunning aan te vragen waarbij wordt gesaldeerd (vergunning elders rond de Peel intrekken waardoor de depositie per saldo niet toeneemt).

Extra inzetten op aanvullende technieken zoals luchtwassers (die vaak veel minder reduceren dan waar mee gerekend wordt) is niet de oplossing van het stikstofprobleem. Minder import van krachtvoer, met als gevolg (veel) minder dieren, is de enige weg.

Vrijwilligersdag

Vroeg in het voorjaar heeft de plas-dras-situatie in het Mussenbaangebied een grote aantrekkingskracht op watervogels en steltlopers. Later huizen hier ook allerlei bijzondere broedvogels, zoals de spotvogel.

Elk jaar onthalen wij onze vrijwilligers en sympathisanten, met o.a. een lezing en een wandeling. Op 4 mei namen een kleine 30 personen deel aan deze WBdP-dag in het Mussenbaangebied bij Ospel.

WBdP is betrokken geweest bij het inrichtingsplan voor dit gebied. Het is vernat, om de waterstand in de naastgelegen Groote Peel te kunnen stabiliseren. Staatsbosbeheer had eerst de bedoeling om het gebied voornamelijk een botanisch doel te geven. Daardoor zouden de weidevogels hier echter sterk achteruit gaan, of verdwijnen. Mede door de inbreng van WBdP is er voor gekozen om de weidevogelfunctie te handhaven en om het botanische doel alleen in een smalle zone tegen de Peel te verwezenlijken.

De WBdP-dag begon in bezoekerscentrum 'De Peelen' van Staatsbosbeheer in Ospel. Daar gaf Boena van Noorden, beleidsmedewerker natuur van de provincie Limburg, een presentatie van het inrichtingsplan voor het Mussenbaangebied. Hoofddoel is: zo lang mogelijk water vasthouden, als buffer voor de Peel en het verbeteren van de biotoop voor weidevogels. Het plan, uitgevoerd in opdracht van de provincie, heeft een hoge vogelrijkdom opgeleverd. De plas-dras-situatie in het voorjaar zorgt voor een rijk voedselaanbod. Daardoor kunnen de vogels hun conditie opbouwen voor de broedperiode. Soorten als grutto, wulp, kraanvogel, lepelaar, zomertaling en slobeend komen er voor.

Na de lunch konden de deelnemers deze vogelrijkdom zelf beleven. Eén van de deelnemers aan de dag schreef ons: *'met Boena als gids zagen we dit mooie stukje Peel met heel andere ogen en leek het wel of de vogels zich veel meer lieten zien dan wanneer we zonder hem door dit zelfde gebied liepen'*.

F 35's in De PEEL?

Defensie heeft plannen om op de militaire luchthaven De Peel, waar de laatste jaren raketten geplaatst zijn, weer te gaan vliegen en wel met de nieuwe F35-toestellen ('JSF').

Het gaat om twaalf toestellen die maximaal drie perioden van zes weken per jaar op de basis gestationeerd zullen zijn (de helft van het aantal vliegbewegingen op vliegbasis Volkel). Het plan is om in drie periodes van zes weken te gaan vliegen, met maximaal 1800 zogenaamde sorties (starten plus landen). Daarvoor is een nieuw Luchthavenbesluit nodig dat eind 2021 van kracht moet worden.

De Brabantse milieufederatie en de Natuur en Milieufederatie Limburg hebben samen met WBdP een zienswijze ingediend op de 'concept Notitie reikwijdte en detailniveau'. Die notitie biedt de basis voor de op te stellen milieueffectrapportage (MER) voor het nemen luchthavenbesluit, plus voor het bepalen van de noodzaak voor een vergunning Wet natuurbescherming en/of een Omgevingsvergunning. (Een MER brengt de milieugevolgen van een plan of project in beeld, zodat de overheid die gevolgen bij haar besluitvorming beter kan betrekken.)

Gezien het geluid dat de vliegtuigen produceren, zal de invloed voor de omwonenden waarschijnlijk groot zijn. Maar ook een negatieve invloed op de natuur, o.a. op de Peel, ligt in de verwachting. De Peelnatuur is immers gebonden aan rust. Daarnaast zal er extra fijnstof, CO2 en stikstof worden uitgestoten.

Er zal daarom goed onderzocht dienen te worden wat de gevolgen zijn voor mens en natuur. De milieufederaties en WBdP hebben daar in de zienswijze om gevraagd.

Om het proces naar het te nemen nieuwe luchthavenbesluit te begeleiden, is de Commissie Overleg Voorlichting Milieu vliegbasis De Peel ingesteld, waarin Defensie, gemeenten, provincies en burgers zijn vertegenwoordigd. Gemeente Deurne vroeg of WBdP aan die commissie deel wilde nemen. Wij hebben dat niet gedaan, omdat per gemeente slechts 1 persoon namens de gemeente, plus 1 persoon namens de burgers mag deelnemen. Samen met de gemeente zullen wij het proces wel nauwlettend volgen en zo nodig opkomen voor de Peelbelangen.

Groot onderhoud aan Peelkanalen

Waterschap Aa en Maas is (in samenwerking met waterschap Limburg) bezig met de voorbereidingen om grote onderhoudswerkzaamheden uit te voeren aan het Kanaal van Deurne en de Helenavaart (plus aan het Defensiekanaal, maar dat behandelen we hier niet).

De twee Peelkanalen (links het Kanaal van Deurne, rechts de Helenavaart) met daarbij aangegeven de punten waar extra werkzaamheden worden uitgevoerd.

Op deze kaart staat alleen het Natura2000-gebied.

Dank zij de uitbreiding met 'Nieuwe Natuur' lopen de Peelkanalen nu op veel meer plaatsen door natuurgebied. Ook daar dient er voor gezorgd te worden dat het voedsel- en kalkrijke Maaswater er niet kan binnendringen.

De volgende activiteiten zijn aan de Peelkanalen gepland:

- Op orde brengen van het hydraulisch profiel;
- Herstel en verbetering van inspectie- en onderhoudspaden en -plaatsen;
- Aanbrengen van voorzieningen tegen ondermijning door bevers;
- Aanpassing/regelbaar maken van bestaande verdeelwerken en andere kunstwerken;
- Onderhoud van de kades:
  - * Herstel van waakhoogte en oeverstabiliteit;
  - * Waterdichter maken (aanpak lokale lekkages).

De kanalen zijn sinds de aanleg deels dicht geslibd. Om het hydraulische profiel op orde te brengen, wordt over het traject van het Kanaal van Deurne en de Helenavaart vanaf de splitsing bij Meijel tot aan Griendtsveen een deel van het slib weggebaggerd. Dat is nodig omdat er volgens het waterschap meer Maaswater moet worden doorgevoerd (5,4 m³/sec.).

Het Maaswater in de kanalen wordt gebruikt om landbouwgronden van water te voorzien. In droge jaren wordt het ook gebruikt om het water in de landbouwgronden rondom de Deurnese Peel zo hoog mogelijk op te zetten, om tegendruk te geven ter voorkoming van weglekken van water uit de Peel.

Toen wij hoorden van de plannen hebben wij waterschap Aa en Maas er op geattendeerd dat er voor de werkzaamheden een vergunning Wet natuurbescherming vereist is. De werkzaamheden zijn ingrijpend en kunnen daarom een negatief effect hebben op de natuurwaarden. Het waterschap heeft ons goed bij de voorbereidingen van die vergunningaanvraag betrokken.

Ons eerste aandachtspunt is dat er niet te diep gebaggerd mag worden, want dan kan er voedsel- en kalkrijk Maaswater de Peel in dringen. Gelukkig heeft ook het

waterschap belang bij het niet weglekken van het aanvoerwater. Bij het baggeren zal er daarom goed op gelet worden dat nergens de gehele sliblaag wordt weggebaggerd, om lekkages te voorkomen.

Een tweede punt van zorg is dat het waterschap aan de Peelkant van de kanalen een onderhoudspad wil maken. Volgens het waterschap is dit nodig om de kade van het kanaal goed te kunnen inspecteren op lekkages. Ook dient de kade vrij gehouden te worden van boomopslag, omdat de kade anders beschadigd wordt. Zo'n onderhoudspad zou echter tot gevolgen hebben dat mensen van daaruit te gemakkelijk het hart van de Peel kunnen bereiken. Dat zou de daar noodzakelijke rust te veel kunnen verstoren. WBdP acht het essentieel dat dit voorkomen wordt. Het waterschap is het met ons eens en kwam met een idee voor een oplossing. We zijn nu samen aan het bekijken of dat praktisch uitvoerbaar is.

De kade van de Helenavaart en van het Kanaal van Deurne is aan de oostkant, tegen de Peel aan, op meerdere plekken lek, o.a. door graafwerk van bevers. Het is behalve voor het waterschap ook voor de Peel van groot belang dat deze lekken worden gedicht. Om dit graafwerk voortaan te voorkomen, wordt er een beverwerende voorziening aan de Peelzijde in de kade aangebracht.

Voor de oostelijke kant van het Kanaal van Deurne denkt het Waterschap aan een "natuurvriendelijke inrichting". In het midden van het kanaal en de westelijke oever zal de inrichting meer gericht zijn op de gewenste extra doorstroming van het Maaswater.

De zandweg aan de westkant van het Kanaal van Deurne zal niet worden verhard en zal geen fietsroute worden gemaakt. Gemotoriseerd verkeer zal daarbij worden geweerd.

Het is de bedoeling dat in 2020 de natuur- en de overige vergunningen worden aangevraagd. De start van het werk is voorzien in 2021, met een looptijd van 1,5 tot 2 jaar.

De Peelkanalen zijn de laatste jaren een belangrijk leefgebied voor de bevers geworden. Je ziet vooral de indrukwekkende knaagsporen, maar hun graafwerk heeft nog grotere gevolgen. De kades van het kanaal worden lek, waardoor er Maaswater in de Peel terecht komt. Daarom moet het waterschap de kades nu repareren en 'bever-proof' maken.

Maaswater dwars door de Peel: kan dat eigenlijk wel? Lees ons standpunt op de volgende bladzijde

Maaswater dwars door de Peel: kan dat ?

WBdP overlegt met het waterschap om er aan bij te dragen dat de geplande werkzaamheden aan de beide kanalen voor de Peel zo goed mogelijk verlopen. Dat wil echter niet zeggen dat wij een voorstander zijn van deze wateraanvoer. Eigenlijk zou de aanvoerroute van het voor de landbouw bedoelde Maaswater niet dwars door de Peelgebieden moeten lopen, vanwege het altijd aanwezig blijvende risico dat het gebiedsvreemde, kalk- en voedselrijke water de Peel binnendringt.

Behalve voor de landbouw wordt het aanvoerwater door het waterschap in droge tijden, zoals in 2018 en 2019, ook gebruikt om de waterstand rondom de Peel hoog op te stuwen, om tegendruk te geven aan het water in de Peel. Op zich helpt dit wel (hoewel lang niet voldoende), maar het is een heel kunstmatig systeem om de natuurwaarden in stand te houden. De natuur wordt als het ware aan een infuus gelegd, een noodgreep die alleen werkt zolang er voldoende Maaswater beschikbaar is.

Daarnaast is het waarschijnlijk zo dat de wateraanvoer de transitie belemmert naar een landbouw die daarvan minder afhankelijk is; een landbouw die meer aangepast is aan de klimaatsverandering, door meer waterconservering, door andere gewaskeuzes, etc.. WBdP verkondigt dit al vele jaren, maar de ons inziens benodigde fundamenteel andere aanpak van het verdrogingsprobleem (zowel voor de landbouw als voor de natuur) is er nog steeds niet.

De waterschappen investeren veel geld om de aanvoer van Maaswater te continueren. Volgens WBdP dient het verdrogingsprobleem echter fundamenteel anders aangepakt te worden.

Robuuste bufferzones

In 1984 kwam Werkgroep Behoud de Peel al met een uitgebreide nota waarin gepleit werd voor de instelling van hydrologische bufferzones rondom de Peelrestanten. Toen was het al duidelijk dat de natuurwaarden zouden afnemen als de bedreigingen van buitenaf onvoldoende werden afgewend.

Voor Grote Peel en Mariapeel leverde dit uiteindelijk een hydrologische bufferzone op van 2 kilometer, waarbinnen sloten, beregening en drainages vergunningplichtig werden volgens de Natuurbeschermingswet. Helaas is de handhaving daarop door de provincies zeer beperkt, zodat de negatieve ontwikkelingen deels gewoon door gaan.

Het bufferzonebeleid dient volgens WBdP heel anders te worden aangepakt. Met de klimaatsverandering (langere droge periodes) is de noodzaak daartoe groter dan ooit.

Zo lang het aantrekkelijk is om intensief te boeren, met lage waterstanden in de winter en maximaal beregenen in de zomer, zal de situatie nooit verbeteren.

De vernatting van de Peel (vooral het verminderen van de waterstandsfluctuaties tussen winter en zomer) kan alleen goed worden gerealiseerd door rondom de Peel een flinke zone (zo'n 2 km) te vernatzen. Daartoe dient er duidelijk veel meer nieuwe natuur te worden aangevoerd dan nu het geval is.

Indien dat niet gebeurt, dan zal de waterstand in de landbouwgronden binnen de bufferzones moeten worden verhoogd.

De stikstofcrisis biedt daartoe een kans. De minister heeft aangekondigd dat er extra geld beschikbaar komt voor natuurherstel, om de natuur beter bestand te maken tegen de te hoge stikstofneerslag. Dat geld is het beste besteed als het ingezet wordt voor de vernatting rondom de natuur, zoals hierboven uiteengezet.

Extra overheidsgeld voor natuurherstel dient ingezet te worden voor vernatting van een zone rondom de natuurgebieden. Dat levert behalve een stabielere waterstand in de Peel-reservaten ook nieuwe levenskansen voor watervogels zoals lepelaars.

Limburgse Integrale Water Aanpak

In 2010 is door het Limburgse waterschap het Nieuw Limburgs Peil (NLP) vastgesteld. WBdP was bij de opstelling daarvan betrokken. Het plan hield o.a. in dat de stuwstanden in de waterschapssloten hoger ingesteld zouden worden dan voorheen, om de natuur natter te krijgen. Om de natschade die daardoor in de landbouwgronden zou ontstaan, zou er peilgestuurde drainage toegepast worden. Helaas (we hebben het al vaak vermeld) is dat NLP niet uitgevoerd zoals het bedoeld was. Het Waterbeheerplan 2016-2021 van het waterschap is leidend en de stuwstanden die daarin staan -en die dus in de praktijk toegepast worden- zijn duidelijk lager dan die van het NLP. De peilgestuurde drainage, die eigenlijk dus alleen bedoeld was als mitigatie voor de hogere stuwstanden, is daarentegen wél uitgevoerd.

VAN NLP NAAR LIWA

Het NLP loopt tot 2020. In het Provinciaal Waterplan Limburg en het Waterbeheerplan Limburg staat het voornemen om vóór die tijd te komen tot een herziening van het huidige NLP. De opvolger van het NLP krijgt een nieuwe naam: de Limburgse Integrale Water Aanpak. LIWA moet inzicht geven in de toestand en gewenste ontwikkeling van het Limburgse watersysteem. Het wordt de basis voor de actualisatie van het Provinciaal Waterprogramma Limburg en het Waterbeheerprogramma van Waterschap Limburg voor de periode 2022-2027. Samen met de natuur- en milieufederatie Limburg (en met Natuurmonumenten en SBB) is WBdP bij de opstelling van het LIWA betrokken geweest.

Hogere stuwpeilen in de landbouwgronden zijn essentieel om de verdroging in de natuur te verminderen. Ook voor de landbouw is het, vanwege de klimaatverandering, van belang om zoveel mogelijk water te conserveren.

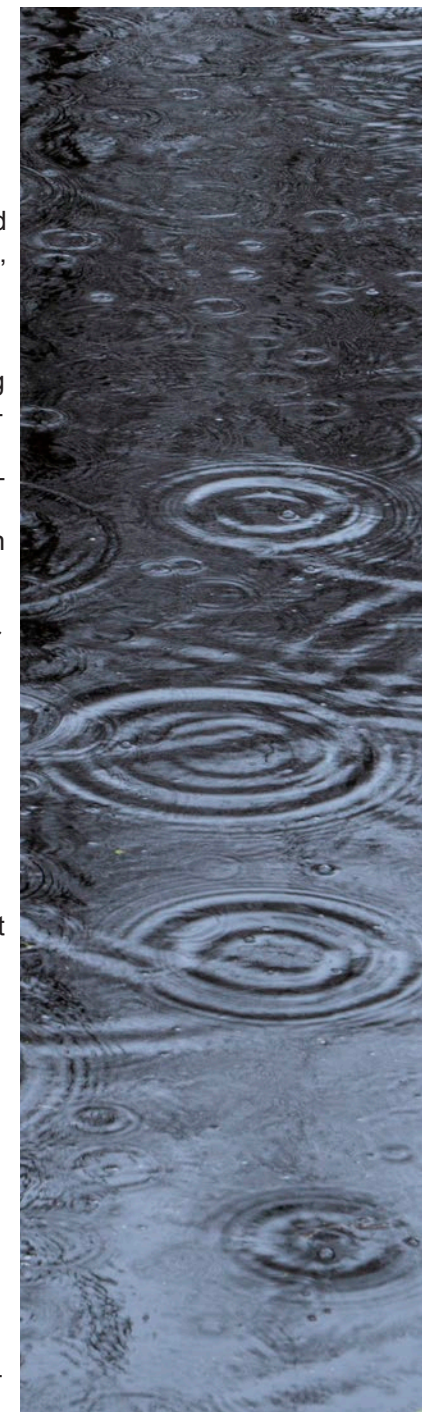

SUBIRRIGATIE

In januari 2020 hebben we gereageerd op de concept-maatregelenpakketten. We vermelden hier alvast dat het waterschap hoge verwachtingen lijkt te hebben van subirrigatie. Dat houdt in dat er niet met haspels wordt beregend, maar dat er oppervlakte- of grondwater in drainagebuizen in de grond wordt gebracht. Er is dan geen verdampingsverlies, zoals bij normale beregening. Het nadeel kan echter zijn dat er toch meer grondwater wordt opgepompt, omdat het gemakkelijker toepasbaar is dan gewone beregening. We staan er daarom voorlopig nog sceptisch tegenover. We verwachten dat subirrigatie alleen een positief effect zal hebben op de grondwaterstand (vergeleken met beregenen) wanneer er oppervlaktewater (dus geen grondwater) in de drains kan worden gevoerd en dan vooral indien dat oppervlaktewater uit aanvoerwater bestaat. Binnen de bufferzone van de Mariapeel en Grote Peel is er geen wateraanvoer, dus het is maar zeer de vraag of het daar toegelaten mag worden. Hoe dan ook is er meer onderzoek in de praktijk nodig naar de effecten van subirrigatie. Dat stelt overigens ook het waterschap.

JAARROND HOGER PEIL

Eén van de voorgestelde maatregelen in het LIWA-concept is het jaarrond nastreven van een grondwaterstand van 50 cm -maaiveld. WBdP vindt dat op zich een goede maatregel. Op dit moment hanteert het waterschap Limburg nog veel lagere peilen, zeker in het winterhalfjaar. We wijzen er echter wel op dat waterschap Aa en Maas op dit moment al -40 cm jaarrond als beleid heeft, dus nog 10 cm hoger. We roepen waterschap Limburg op om zich op dit punt bij het Brabantse waterschap aan te sluiten. Zowel voor Brabant als voor Limburg wijzen we er daarbij op dat het van belang is om niet één of enkele laag gelegen percelen doorslaggevend te laten zijn voor die peilhoogte. In zo'n gevallen kan aankoop of natschadevergoeding er voor zorgen dat in een groot gebied de peilen veel verder opgezet kunnen worden.

Beroep tegen Natura2000-Beheerplan; vervolg

In ons jaarverslag van 2018 schreven we dat we ons beroep bij de rechtbank Oost-Brabant hadden gewonnen tegen het Natura2000-Beheerplan voor de Peelgebieden. De reden voor het beroep was dat in het Beheerplan volgens ons onterecht staat dat het beregenen uit grondwater rondom de Peel slechts een gering effect heeft en dat het daarom deels vrijgesteld kan worden van de vergunningplicht Wet natuurbescherming. Eén van onze beroepsgronden was ook dat die vrijstelling te onduidelijk omschreven is.

De rechtbank was het met ons eens dat de vrijstelling veel te onduidelijk in het Beheerplan staat. Ook stelde de rechtbank dat er onvoldoende onderzoek is gedaan om te kunnen beweren dat het effect van beregening slechts gering is. Er dient op dit punt een nieuw besluit op het Beheerplan genomen te worden.

Begin 2019 vernamen we dat provincie Limburg hoger beroep heeft ingesteld tegen de beslissing van de rechtbank Oost-Brabant. Er is nog geen zittingsdatum van bekend.

Net voordat ons beroep door de rechtbank behandeld zou worden, kregen we van provincie Limburg en N.-Brabant te horen dat ze van plan waren om een onderzoek te doen naar het effect van beregening op de Peel in het extreem droge jaar 2018. De rechtbank vond dat geen reden om de behandeling van het beroep uit te stellen.

Na de uitspraak op ons beroep deelden de provincies ons mede dat ze dat onderzoek snel zouden gaan uitvoeren. Ondanks die belofte gebeurde er echter lange tijd niets. Pas in november 2019 kregen we een uitnodiging om met meerdere partijen 'in de lijn van de uitspraak van de rechtbank, via een gedragen aanpak te komen tot vaststelling van het Natura 2000-beheerplan'. Die partijen zijn de provincies Limburg en N.-Brabant, waterschap Limburg, waterschap Aa en Maas, Staatsbosbeheer, ZLTO, LLTB en WBdP.

In de bijeenkomsten van deze groep die tot nu geweest zijn, werd de conclusie getrokken dat het voorkómen van droogte een gemeenschappelijk belang is, omdat droogte zowel slecht is voor de natuur als voor de agrariërs. Staatsbosbeheer bracht in dat de situatie in de Peel zelf nog te verbeteren valt, indien er lekken naar de onder-

WBdP pleit voor meer waterconservering in de landbouwgronden. In een (zeer) droog jaar raken die maatregelen echter uitgewerkt. De stuwen staan dan nog wel hoger ingesteld, maar het waterpeil zakt tot ver onder het stuwniveau. Tegelijkertijd wordt in zo'n periode de beregening uit grondwater juist massaal toegepast. Terwijl de natuur het dan toch al erg zwaar heeft, wordt de grondwaterstand daardoor nog extra verlaagd. Om de droogte in de natuur te kunnen tegengaan, is het daarom noodzakelijk dat de beregening binnen de beïnvloedingszones wordt afgebouwd.

grond worden gedicht. Er is afgesproken dat daar nader onderzoek naar zal worden gedaan.

Ook is afgesproken dat het onderzoek naar het effect van beregening op de Peel in een extreem droog jaar (2018 of 2019) nu snel opgestart zal worden.

Van ons had dat onderzoek niet per se gehoeven. Volgens eerdere onderzoeken is in een 'normaal' droog jaar de invloed op de Peel al 20 tot zelfs 40 cm. In een extreem droog jaar is het logisch dat het effect nog groter is, omdat er dan nog meer beregend wordt.

Bovendien: ook los van het beroep van WBdP m.b.t. de beregelingen is het belangrijk dat er iets aan de verdroging gedaan wordt. Vanwege de klimaatsverandering komen lange, droge periodes in de zomer steeds vaker voor. Zoals hierboven al genoemd, beschouwen de partijen het als een gezamenlijk belang dat de negatieve effecten hiervan worden voorkomen. Veel belangrijker dan het weer eens onderzoeken hoeveel effect het beregenen precies heeft, is daarom het nemen van maatregelen die kunnen bijdragen aan dat gezamenlijke belang. Simpelweg betekent dat dat er meer water geconserveerd zal moeten worden in de periodes dat het beschikbaar is. Wanneer er pas begonnen wordt met het treffen van maatregelen als het al droog is, dan is het te laat. Voor de landbouw zal dat waarschijnlijk ook betekenen dat er omgeschakeld dient te worden naar andere productiemethodes en/of andere gewaskeuzes. Gemakkelijk zal het niet zijn. Wat ons betreft dient de ingestelde commissie zich vooral te richten op het vinden van oplossingen inzake deze verdrogingsbestrijding, dusdanig dat zowel de natuur als de landbouw er baat bij heeft.

We tekenen daarbij wel aan dat het beregenen voor de natuur altijd lastig zal blijven. Waterconserveringsmaatregelen zijn effectief in een periode dat er water valt. Het moment dat er in de landbouw behoefte ontstaat aan beregening kan er mee worden uitgesteld. Maar als het echt lang droog blijft dan zijn de conserveringsmaatregelen op een gegeven moment uitgewerkt (de stuwen staan hoog, maar de sloten staan droog). Het negatieve effect van beregening treedt echter dan juist pas echt op. En dat effect gaat door tot het einde van de droge periode, of tot het einde van het landbouwkundig groeiseizoen.

Broedvogels van de Verheven Peel

In 2018 is de broedvogelbevolking van de Verheven Peel (Deurnese Peel en Mariapeel) door onderzoekers van Sovon Vogelonderzoek en de Provincie Limburg in kaart gebracht. Het was de eerste keer dat dit gebied, dat door de provinciegrens in tweeën wordt gedeeld, integraal (in één jaar) op deze wijze werd geïnventariseerd. Periodiek onderzoek van de natuurwaarden in de Peelvenen is noodzakelijk om te kunnen nagaan hoe de natuur er voor staat. Dit onderzoek geeft een inkijkje in de stand van zaken van de vogelbevolking.

In dit jaarverslag is (alweer) te lezen dat de hoogveenrestanten in de Peel nog steeds onder druk staan als gevolg van onverantwoord menselijk handelen. Hierbij zijn de voedselverrijking via de lucht en de verdroging als gevolg van wateronttrekking op de aanliggende landbouwgronden de meest acute bedreigingen. Vogels reageren ook op deze veranderingen in hun leefmilieu. Door de vermessing en verdroging van het gebied krijgen planten die niet karakteristiek zijn voor hoogvenen de overhand. Zo kan er op de verdroogde plekken gemakkelijk bos opslaan, dat bovendien door de hoge aanvoer van nutriënten zeer snel kan groeien. Dat bos zorgt er door de hogere verdamping voor dat het nog droger wordt, waardoor het bos zich verder kan uitbreiden. De oorspronkelijke hoogveenvogels, die aan openheid gebonden zijn, zijn dan ook verdwenen (zoals de wulp) of sterk in aantal gereduceerd (zoals graspieper, veldleeuwerik en watersnip).

Typische bossoorten spinnen echter garen bij deze ontwikkeling, zeker als het bos een hoge leeftijd bereikt. Uit het onderzoek blijkt dan ook dat de bossoorten als appelvink, boomklever en de spechten sterk in aantal zijn toegenomen. In 2018 werd zelfs voor het eerst een territorium van de middelste bonte specht vastgesteld, een unicum voor de Peelvenen.

Een ander nadeel van de voedselverrijking en verdroging is dat slikkige open randen van plasjes en vennen veel sneller dichtgroeien en dat is nadelig voor een soort als de blauwborst. Deze Peel-icoon nam tussen de millenniumwissel en 2018 af van 281 tot 188 paren.

Ondanks behoorlijke afnames van een aantal soorten blijft de Verheven Peel met 107 broedvogelsoorten een bijzonder vogelrijk gebied. Van deze 107 soorten staan er 27 op de nationale Rode Lijst. Dit zijn soorten die sterk in aantal afnemen of (nog) kleine kwetsbare populaties in ons land hebben. De meest opmerkelijke Rode-Lijstsoort die werd vastgesteld was de kraan-

Blauwborst

Watersnip

Zomertaling

vogel, waarvan voor het eerst in de geschiedenis twee broedparen werden gevonden (zie ook het jaarverslag 2018). Andere bijzondere Rode-Lijstsoorten in het gebied zijn grauwe klauwier (2 paren), grauwe vliegenvanger (69 paren), grote lijster (13 paren), kneu (69 paren), koe-koek (45 paren), matkop (42 paren), slobend (5 paren), spotvogel (53 paren), watersnip (5 paren), wielewaal (48 paren), zomertaling (3 paren) en zomertortel (2 paren). De meest talrijke soort is waarschijnlijk de in Afrika overwinterende fitis. Vanwege de talrijkheid is deze soort echter niet geteld. Van soorten waarvan wel het aantal is bepaald, is de boompieper met 389 paren de meest talrijke.

Vanwege zijn hoge vogelrijkdom is de Verheven Peel aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Dat is een Europees natuurbeschermingspredicaat, waardoor het gebied ook door de EU-wetgeving is beschermd. Ook valt de Verheven Peel onder de Europese Habitatrichtlijn, die gericht is op de bescherming van andere soorten dan vogels. Deze twee aanwijzingen hebben er voor gezorgd dat het gebied deel uitmaakt van het Europese netwerk van belangrijke natuurgebieden, de Natura2000. De Verheven Peel is in Nederland één van de vijf meest belangrijke broedgebieden voor de dodaars, nachtzwaluw, blauwborst en roodborsttapuit. In dat verband geldt er in het kader van de Natura2000-afspraken een instandhoudingsverplichting voor die soorten. Het gaat om de bescherming van voldoende leefgebied om minimaal 35 paar dodaarsen, 3 paar nachtzwaluwen, 350 paar blauwborsten en 120 paar roodborsttapuiten te laten broeden. De nachtzwaluw en de roodborsttapuit halen met respectievelijk 48 en 131 paren deze doelstelling. De dodaars en blauwborst komen met respectievelijk 18 en 188 iets over de helft van dit streven. Het is onduidelijk waarom de dodaars dit aantal niet meer haalt. Bij de blauwborst zou verdroging een factor van betekenis kunnen zijn.

Uit de studie kan geconcludeerd worden dat niet alleen hoogveenplanten last hebben van de menselijke bedreigingen, maar dat ook de karakteristieke vogelbevolking er onder lijdt. Daarom is de strijd van Werkgroep Behoud de Peel voor een afname van de stikstofdepositie en het terugdringen van de verdroging ook erg belangrijk om deze kwetsbare vertegenwoordigers van de hoogveennatuur te beschermen.

We kunnen niet zonder donateurs

Op het gebied van stikstof heeft de Werkgroep haar bestaansrecht wel aangetoond. Zowel het Europese Hof als de Raad van State hebben zich door ons laten overtuigen en de Nederlandse overheid voor het blok gezet. De aanpak zal echt beter moeten.

Bij de aanpak van de stikstofbelasting zal de inbreng van de Werkgroep van belang blijven. Ook zullen we ons moeten blijven inzetten op het gebied van anti-verdroging, recreatie-zonering, natuuruuitbreiding, beheer, etc..

Voor al dit werk was en blijft Werkgroep Behoud de Peel nagenoeg volledig afhankelijk van de steun van donateurs. Daarom wijzen we weer graag op ons rekeningnummer hieronder. Omdat onze stichting een ANBI-instelling is, kunt u uw schenking bij uw belastingaangifte in mindering brengen.

Er is ook de mogelijkheid om een periodieke schenking te doen gedurende ten minste 5 jaar. In dat geval is het voor de belasting volledig aftrekbaar, zonder drempel. Mocht u zo'n periodieke schenking willen doen, dan kunt u dat via een email aan info@wbdp.nl laten weten.

Wij bedanken alle gulle gevers, die ons werk mogelijk maken.

Werkgroep Behoud de Peel

Postadres: Lavendelheide 27, 5754 EA Deurne

Telefoon: 0493-319610 E-mail: info@wbdp.nl

Facebook: Behoud de Peel

IBAN: NL25 TRIO 0338 4953 47 t.n.v

Werkgroep Behoud de Peel, Deurne

Website: www.wbdp.nl